

Nog eens herhalen wij dringend ons verzoek om meerdere meedeelingen; vooral interesseert het ons ook, of er van overheidswege ergens iets in ons land gedaan wordt, om op deze doeltreffende wijze de vogelstand te bevorderen.

JAC. P. TH.

TWEE MINDER BEKENDE NEST-PLUNDERAARS.

Van onze inlandsche vogels worden de Kraai (*Corone corone*) en de Ekster (*Pica pica*) vrijwel algemeen als eerste nestroovers beschouwd. De Vlaamsche gaai (*Garrulus glandarius*) mogen we gerust als „Dritte im Bunde“ noemen. Wie nog mocht meenen, dat we de Vlaamsche gaai onrecht doen, door haar, waar het geldt nestroof, in één adem te noemen met Ekster en Kraai, dien zou ik willen voorstellen, er den XIII Jahrg. van het „Zeitschrift für Oologie“ eens op na te slaan.

In dien jaargang komen twee stukjes voor „Der Eichelhäher als Eierdieb“ van Alexander Bau (pag. 50 en vlg.) en „Kein Pardon dem Eichelhäher“ van Erwin Godelmann (pag. 163 en vlg.). Beide artikels bevatten zoo'n overstelpenden vloed van beschuldigingen tegen den Meerkol, dat zelfs de dikste gaaienvriend, hem, na de lectuur daarvan, zijn vertrouwen wel zal moeten ontzeggen.

Alexander Bau prijst zelfs een door hem uitgedachte gaaienvaai aan, waarin een uitgeblazen en daarna met gips opgevuld lijsterei als lokaas dient en waarmede hij in 17 dagen (van 3 tot 20 Mei '03) 5 Vlaamschen gaaien wist te vangen. Een gunstig resultaat voorwaar, als men de slim- en schuwheid dezer vogels in aanmerking neemt.

Minder algemeen bekend is het, geloof ik, dat ook de Koolmees (*Parus major*) in sommige gevallen optreedt als roover en vernielers van vogeleieren.

Vóór ik het artikel „Ein kleiner Bruträuber“ van de hand van Dr. Burstert, eveneens in den 13^{den} jaargang van het „Zeitschrift für Oologie“ (pag. 7 en vlg.) had gelezen, zou ook ik zulks voor niet waarschijnlijk hebben gehouden. In genoemd artikel, dat ik hier beknopt en in hoofdtrekken zal weergeven, deelt Dr. Burstert o. a. mede, dat hij omstreeks midden Mei van 't jaar 1874 eenige nesten van *Turdus musicus* vond; de eieren dier nesten vertoonden op zij, alle, één, klein, zuiver rond gaatje, waren overigens nog geheel gevuld en ongeschonden, zoodat, voegt Dr. B. erbij „ich daher alle diese Eier für meine Sammlung verwerten (konnte), indem ich das Loch als Bohrloch benützte.“

't Was moeilijk aan te nemen, dat een muis of eekhoorn de nesten met een bezoek had vereerd; in dat geval toch zouden de eieren vermoedelijk gebroken en uitgezogen zijn. Een latere waarneming zou aan 't licht brengen, wie de dader wel was.

Dr. B. vond een merelnest; daar een der 3 eieren, die het nest bevatte, volmaakt het type van een gaaienei vertoonde, besloot hij bij het nest op den loer te gaan liggen en den werkelijken eigenaar af te wachten. Dit bleek inderdaad een Merel te zijn; even te voren echter had Dr. B. een Koolmees bij het nest opgemerkt, die, na zich even voorover in het nest te hebben gebogen, weer wegvloog naar een in de buurt staanden noteboom, waarin ze, gelijk later bleek, een nest met jongen had. Toen Dr. B. naar het nest ging kijken, bleek een der eieren één klein, rond gaatje te hebben.

Hiermede was dus duidelijk bewezen, dat de Koolmees en niemand anders zich met het perforeren van vogeleieren schijnt bezig te houden, maar wat mocht wel haar beweegreden zijn?

Voorloopig bleef deze nog verborgen; wel werd nog meermalen, een op gelijke wijze aangepikt ei gevonden; 12 April 1878 zelfs een van den Klap-ekster (*Lanius excubitor*). Eerst den 5^{den} Mei 1883 zou het raadsel worden opgelost. Op dien datum vond Dr. B. in 't Mooswald bij Freiburg een nest van den Groenling (*Ligurus chloris*), dat zijn verdere aandacht niet zou hebben getrokken, als niet juist een Koolmees uit den boom was gevlogen. Dit was een reden, het nest aan een nadere inspectie te onderwerpen; het bleek twee, op gelijke wijze als boven beschreven, aangepikte eieren te bevatten, die reeds in een stadium van vergevorderde bebroedheid verkeerden; ook vond hij er nog de schaalfragmenten van twee of drie andere eieren in liggen. Dr. B. bleef nu een poosje bij het nest de wacht houden; weldra verscheen de Koolmees weer, wipte in 't nest en vloog na korten tijd met een groenlingen-embryo weer weg. Even later werd de inhoud van 't laatste ei op dezelfde wijze weggehaald en naar een gat in een naburigen appelboom gesleept, waarin de Koolmees haar nest met jongen had liggen.

De meezen schijnen het dus alleen op den inhoud van zeer bebroede eieren begrepen te hebben en dezen als voedsel (bij gebrek aan beter) aan haar jongen te brengen; onbebroede eieren, worden, nadat door het aanprikken, de onbebroedheid is geconstateerd, verder onaangeroerd gelaten.

Een andere eigenschap van de Koolmees, die mogelijk in nauw verband staat met het aanprikken van andermans eieren, is, dat zij haar eigen eieren, bij afwezigheid, steeds meesterlijk bedekt met allerlei neststoffen; ik heb dit van het jaar nog weer eens prachtig kunnen waarnemen.

In twee diverse nestkastjes had ik o.a. twee

meezennesten liggen. In het ééne kwamen, hoewel reeds lang voltooid, maar geen eieren, tot ik op een' goeden dag de mees op 10 eieren aantrof, terwijl er den dag te voren nog geen enkel ei viel te bekennen! Doordat de eieren, zoolang het legsel niet voltallig was, aldoor zorgvuldig bedekt werden, had ik steeds in de meening verkeerd, met een leeg nest te doen te hebben.

Het tweede nest, dat op een onderlaag van mos na, geheel uit haren van mijn collie bestond, lag in een ruimer nestkastje, zoodat ik, na verwijdering van het sluitplankje, zeer gemakkelijk, met de hand, het nest kon bereiken. Het eerste ei, dat ik in dit nest aantrof, lag dikbedolven onder hondenhaar, weshalve ik het te voorschijn haalde en wat ordentelijker in het nest legde, bevreesd, dat het anders niet mede bebroed zou worden. Twee dagen later, lagen drie eieren dik onder haar, die ik er andermaal bovenop lei. Toen deze, met het versch gelegde, den volgenden dag weer geheel bedekt waren, liet ik ze verder onaangeroerd en nadat het geheele legsel voltallig was, lagen alle eieren keurig bijeen, terwijl de ruwe onderlaag nu ook meer den vorm van een fatsoenlijk nestje had aangenomen.

De Koolmees, die zich niet ontziet, op gezette tijden, de eieren van andere vogels te vernielen, schijnt zich door deze dekmethode er voor te willen vrijwaren, dat haar eigen eieren hetzelfde lot van soortgenooten zou ten deel vallen.

Zwartkop- en Pimpelmeezen bedekken hare eieren niet of althans in veel minder mate, gelijk ik in staat was op te merken.

Laat ik intusschen voortgaan met het eigenlijk onderwerp, dat ik in dit opstel dacht te behandelen, en mij niet te zeer op zijwegen begeven!

Een soortgelijke waarneming dan als Dr. Burstert deed ten opzichte van de Koolmees, constateerde ik, zij het ook onder andere omstandigheden, van een anderen vogel, den Draaihals n.l., (*Jynx torquilla*) die ook dit jaar weer in onzen tuin, zijn tenten schijnt te zullen opslaan.

Al van 16 April af, hoor ik geregeld iederen dag, vooral in de ochtenduren echter, zijn eentonigen roep en in de laatste dagen scheen, vooral het wijfje, haar bijzondere aandacht aan de nestkastjes te wijden. Al herhaaldelijk had ik 'r betrapt, dat ze juist een kastje induikelde of er ijlings uitglipte. Ook wel trof ik 'r, kop omhoog, borst vooruit en 't heele lichaam lang gestrekt, op de zitstokjes aan, die ik, om de entree wat te vergemakkelijken onder de vlieggaten der nestkastjes had aangebracht. Voor enkele dagen (10 Mei) evenwel, zag ik iets, dat me zéér verwonderde. Uit een kastje, waarin sinds eenigen tijd een Spreeuw (*Sturnus vulgaris*) huisde, die er ongetwijfeld al op eieren te broeden zat, zag ik plotseling mijn vriend (daar-

voor hield ik hem toen nog, door de boeken op een dwaalspoor gebracht) den Draaihals te voorschijn komen. Dat was wel iets om eens nader te onderzoeken. Na opening van het bewuste kastje, bleek de nestholte 4 spreekweneieren te bevatten, die koud aanvoelden en dus verlaten of onbebroed waren. Twee dezer eieren vertoonden een opening in de schaal van ongeveer 6 bij 4 mm. en 5 bij 3 mm.; terwijl de snavelhouten aan de afgekartelde schaal nog duidelijk vielen op te merken; het derde ei had twee uiterst kleine gaatjes, dicht bij elkaar gelegen en niet grooter dan een speldeprik, terwijl het vierde ei nog geheel gaaf bleek te zijn. Alle vertoonden de sporen van licht te zijn bebroed. Ik vermoed dus, dat de Draaihals juist bezig was, het 3de ei te vernielen, toen hij, gestoord door mijn nadering, zijn arbeid staakte en te voorschijn kwam. De beweegreden, waarom de Draaihals de eieren stuk pikte, kan niet die van de Koolmees zijn. Op 12 Mei is de Draaihals vermoedelijk nog niet beginnen te broeden en heeft zéér zeker nog geen jongen. Ik geloof eerder, dat hij, op zoek naar een geschikte nestplaats, de eieren van den Spreeuw vindende, dezen tot het verlaten van zijn nest wilde noodzaken, door de eieren, ter verdere bebroeding, ongeschikt te maken. Of er een strijd tusschen Draaihals en Spreeuw is voorafgegaan, dan wel of de Draaihals geprofitteerd heeft van het oogenblik, dat de Spreeuw er even van door was, is iets, dat natuurlijk niet is uit te maken. Een feit is het evenwel, dat er nog verscheidene nestkastjes onbewoond waren, zoodat de Draaihals geenszins door woningnood gedwongen, juist het door den Spreeuw bezette plaatsje behoefde te kiezen.

Hedenmorgen (14 Mei) echter betrapte ik den Draaihals op een daad, zóó schandelijk, laag en gemeen, dat ik nog tintel van verontwaardiging bij de gedachte er aan. Niet voor niets lijkt de Draaihals zooveel op de Koekoek; zijn praktijken blijken al even weinig fraai te zijn.

Laten de boeken toch ophouden den Draaihals een „onschuldige“ „harmloser“ vogel te noemen, gelijk men overal kan lezen, een dief is het, een moordenaar en een schurk, die vooral niet langer onze sympathie verdient.

Doch laat ik mijne verontwaardiging wat intoomen en het verhaal in alle kalmte meedeelen.

In één mijner nestkastjes dan, broedde een paartje van de Zwartkopmees en wel de subspecies, die bekend staat onder den naam *Parus palustris longirostris* Vlemsehm. Ik was dit paartje bijzonder genegen, allereerst natuurlijk, omdat het lieve, vertrouwelijke diertjes zijn, die mij, vooral 's winters, door de dристheid, waarmede zij de hennepzaadjes van mijn vensterkozijn weghaalden, al heel wat genoeg hadden verschaft; tweedens omdat zij de boeken-

bewering, dat Zwartkopmeezen „in de nabijheid van het water“ (zie Dr. Beukers, Onze Vogels) broeden, zoo heerlijk logenstraffen en dan ook wel, omdat sinds door het onderzoek van den Heer Snouckaert van Schauburg het voorkomen van twee soorten Zwartkopmeezen in ons land was geconstateerd, n.l. de Glanskop (*P. palustris longirostris*) en de Matkop (*P. atricapillus rhenanus*), dit paartje het bewijs leverde, dat e. g. ook in Gelderland pleegt te broeden, wat met zekerheid nog niet was waargenomen.

Gisteren (13 Mei) merkte ik niet zonder vreugde, dat mijn Zwartkopmeezen 9 jongen in hun nestje hadden, maar toen ik hedenmorgen eens ging kijken, zag ik met schrik, wol, haar en mos onder den boom, waaraan het nestkastje was opgehangen, verspreid liggen.

Ik moest het ergste vreezen! Nog sta ik beteuterd het geval te overpeinzen, toen uit het kastje de Draaihals te voorschijn komt, den bek vol mos, dat hij onmiddellijk laat vallen, terwijl hijzelf er ijlings van door gaat. Bij nader onderzoek vond ik 5 jonge meesjes, kale stumperds, op den grond liggen, deels al gestorven, deels nog levend, maar alle reeds zwart van de mieren. Twee ervan lagen op een afstand van 2 à 3 M. van den boom weggeslingerd. In het kastje was enkel nog wat mos te vinden.

Nadere explicatie is hierbij niet noodig. Meerdere raadselachtige gevallen, waarbij de eieren plotseling waren verdwenen of ik de jongen dood onder de nestkastjes vond liggen, zijn nu opgehelderd. Verleden jaar nog, vond ik doode jongen van de Zwarte Mees (*Parus ater*) op gelijke wijze uit het nest geworpen. Den draaihals verdacht ik er toen echter nog geen oogenblik van.

De beide meegedeelde gevallen echter, waarbij ik den Draaihals op heeterdaad heb betrapt, zijn te duidelijk sprekend, dan dat we nog langer den Draaihals voor een onschuldigen vogel houden. Hij is veeleer een vijand van alle hollenbewoners, die het in kracht tegen hem moeten afleggen en 't is mijn vaste overtuiging, dat wie zijn kleine zangvogels lief heeft en wil beschermen, niet moet schromen met het geweer tegen den Draaihals te velde te trekken.

Geen pardon voor den Draaihals!

Ede, 14 Mei.

J. L. F. DE MEIJERE.

Anemone Pulsatilla.

De uitstervende *Anemone Pulsatilla* heb ik ook overgeplant naar een veiliger plekje. Zij staat tot nog toe goed. Waar vertel ik wel, als er zooveel staan, dat het meenemen van enkele niet meer hindert.

Amersfoort.

B. W. v. DEDEM.

DE GROOTE KLAUWIER

(*Lanius excubitor*).

Het zal een jaar of zeven geleden zijn, dat ik van een jonge vriend, die aan den heikant woont een paar vogels kreeg, „vlugge jongen“ zooals de term luidt.

Ik kende ze niet, maar aan den vorm van den snavel was te zien, dat zij geen insekten- of zaadeters waren en dus vleeschkost zouden behoeven om goed te gedijen. Ik voerde ze af en toe met regenwormen en vleesch, maar daar was geen wormen krijgen aan en de slager was te duur, zoodat zij na verloop van eenige dagen werden gedood. (Al waren het roofvogels, thans zou ik het niet meer gedaan hebben). Een ervan werd opgezonden naar Artis, waar ze heel blij waren met de jonge Klauwier. Deze soort de groote, of Klapekster is in ons land nog weinig waargenomen, al is hij op de heidevelden van Gelderland en Overijsel geregeld te vinden. Ik zag hem daar op verschillende plaatsen en ik weet zeker, dat hij er ook broedt. Bij Denekamp zijn zelfs twee paartjes; een aan de Noordzijde in het Deurningerveld, een ander aan de Zuidzijde in het Roode Veld, beide broedplaatsen liggen ruim een uur van elkaar.

Gaarne zou ik er de nestplaats van weten.

Met behulp van eenige schooljongens, die ik vooraf geïnstrueerd had, zou getracht worden het nest te vinden. Op een Zaterdag morgen, Mei '06 trokken wij er op los. Het ging den esch door, waar de Kuifleeuwerikken zongen, de weiden langs waar in het kreupelhout en de kleine boschjes een gewirwar van geluiden opklonk, waaruit de vlugsten al spoedig roodborstje, fitis, grasmasch en braamsluiper herkenden. Toen kwamen wij op de groote bruine heide, met grijze karresporen en donkere dennengroepen, kale hoogten met rijk begroeide en wel bevolkte plassen daar neven. Wij zagen en hoorden en leerden veel, voor wij een Klauwier in 't oog hadden. Doch eindelijk waren wij bij een groep niet hoge dennen gekomen. Toen was het opgepast, goed uitkijken. Plotseling riep een van de jongens uit: „Meester, hier ligt een doode vogel, de kop is er af“. Wij er heen en waarlik, het dier was erg gehavend, waarschijnlijk een pieper of leeuwerik, hij was reeds in staat van ontbinding. Scherp werd nu rondgezien en boom voor boom nauwkeurig geïnspekt. En natuurlijk werd ook het nest gevonden. Het zat dicht tegen den stam aan, waar een stevige tak afgang, vrij goed verborgen. Een der jongens was er spoedig bij en vertelde wat hij zag. „Vijf jonge vogels in het eerste dons. Het nest van takjes, heide stengels, buntgras, mos en haren.“ Op den grond in de nabijheid vonden wij vleugels, pooten en andere resten van vogels en insekten. Tusschen het hout verscholen zagen wij het wijfje naderen om de jongen te voederen. Ook het mannetje werd later opgemerkt, doch dat bleef op eerbiedigen afstand, zoo'n 60 Meter ongeveer, van ons verwijderd. In kalme tijden zetten zij zich op den top van een dennetje en overzien van af die weinig verheven zitplaats een groot deel van hun jacht-gebied. Of de oogen altijd buit zoeken, of zoo maar „ins blaue hinein“ schouwen is niet te zeggen. Nadert men ze te dicht, dan vliegen zij laag over den grond naar een ander dennetje.

't Is een ferme vogel, zoo groot als een Spreeuw. De rug is blauwgrijs, de vleugels en de staart zwart, met in beide, een witte vlek. Door het oog een breede zwarte streep. De keel is wit, de borst grijswit met vele zwarte golfstreepjes. De bovensnavel heeft een tand, net zooals de slechtvalk. Een rij stevige haren loopen van den mondhoek naar de neusgaten.

Wat heb ik vaak naar dezen mooien vogel gekeken als